Recensie: Zusje! ****1/2

Arenberg Antwerpen
vrijdag 13 september 2024

foto © Kurt Van der Elst

Recensie:

Zusje! van Johnny Mus werd - terecht - geselecteerd voor het Theaterfestival als een van de beste voorstellingen van het afgelopen seizoen. Een gedeeltelijke staande ovatie kreeg ze in de Arenberg en wat ons betreft mocht dat gerust wat meer zijn. De tekst van Peter De Graef zit namelijk bijzonder ingenieus in elkaar. Als een thriller bouwt de dialoog tussen hem en Mieke Laureys zich op. Hij kruipt in de huid van 8 personages (waaronder die van de psycholoog) om zo een trauma bloot te leggen. Zij speelt Hildegard, die soms een loopje neemt met wat er écht gebeurd is als ze vertelt over Herbeumont bijvoorbeeld. Het is die fictie in de fictie die dan even voor een interessant spanningsveld zorgt. 'Wat en waarom heeft die vrouw iets te verbergen?' vraag je je dan af. Terwijl de personages die Peter neerzet dan weer zachtaardig tot ronduit kwaadaardig zijn, en we onder andere chantage belichaamd zien.

Want wat Hildegard - 'Ge moet niet naar mijn meisjesdromen vragen OK. Ik ben nooit een meisje geweest! Ik was al vijftig toen ik geboren werd.' - ooit in haar dagboek en dus vertrouwelijk schreef, zou later tegen haar gebruikt kunnen worden: 'Liefste mama, vandaag vind ik u de slechtste persoon van het heelal. Ik zou u willen dood maken terwijl ge slaapt. Ik kom straks een bel lucht in uw aderen spuiten … Dat was zoiets waar we 't over hadden op de speelplaats. Een hoop depressieve tieners bij mekaar. En dan stonden wij te neuzelen over de beste manier om er een eind aan te maken. Een spuit van 50 ml lucht in uw ader is de beste manier omdat ge dan uw familie niet opzadelt met een schuldgevoel. Ik kom straks een bel lucht in uw aderen spuiten want ik wil niet dat ge afziet. Ik zie u heel graag. Liefs. Hildegard.'
Later corrigeert ze zich dat dit helemaal geen pijnloze manier is om aan je einde te komen: 'Dit is echt een verschrikkelijke manier om er een eind aan te maken. Als er hier mensen zijn met plannen in die richting. Niet doen op deze manier. Dit is echt verschrikkelijk. Er komt lucht in uw hersenen, ge krijgt afschuwelijke hallucinaties, die samengaan met ademnood en uw hart dat hapert, omdat dat vol schuim komt te zitten. Ge ligt uren te kronkelen van de pijn. Tot al uw energie op is en dan nog zijt ge meestal niet dood.'
Zusje! gaat over toxisch mannelijk gedrag, over machtsmisbruik, of zoals het toegankelijkheidsboekje van het Theaterfestival het stelt over de moeilijkheden in een mensenleven, psychologische hulp, trauma en gaat in se over seksueel misbruik. Maar de voorstelling stelt dat zelf een stuk scherper: 'Ik was 15, het was 1989, het zou nog zeven jaar duren voor Dutroux werd opgepakt. Misbruik bestond niet.' Om maar te zeggen dat het ook de tijdsgeest en de doofpotten van toen zwaar bekritiseert.
De theatervoorstelling volgt de structuur van een thriller. In dit geval kan je die vergelijken met een ui die laag

Dit artikel en zijn foto zijn auteursrechtelijk beschermd.
Herdistributie zonder schriftelijk akkoord is verboden.
This article and its picture are copyrighted.
No redistribution allowed.

per laag gepeld wordt om uiteindelijk tot de kern te komen, tot het trauma van Hildegard blootgelegd wordt.
Een airhostess lijkt ze. Maar dat is ze niet. Ze draagt alleen die kleren graag, stelt ze. Een doctoraat fysica heeft ze op zak. Het zorgt ervoor dat Zusje! zo nu en dan naast de filosofische en psychologische kaart ook die van de exacte wetenschap trekt: 'Het dubbelspleet-experiment? Dat heeft niks met seks te maken. Tijdens dat experiment zijn ze erachter gekomen dat ze niet weten waar een elementair deeltje zich bevindt tussen vertrek en aankomst. We zeggen dan dat het deeltje zich 'in superpositie' bevindt. Dat is zoals een sms'je. We weten waar het vertrekt en waar het aankomt. Maar waar het zich in tussentijd bevindt? In superpositie. Dat is mijn favoriete mentale toestand. Ik ben vertrokken bij mijn geboorte … Ik zal aankomen als ik sterf. Tussenin bevind ik mij overal en ergens. Niks is waar. Alles is mogelijk. Dat geeft mij het meest mentale rust.'
Nochtans zit er ook een behoorlijke seksuele laag in Zusje!. Openen doet de dialoog er trouwens mee wanneer Hildegard zegt: 'Djamila bij ons op 't werk heeft haar kut in een streepje laten harsen. Zegt ze. Ik heb het niet gezien. In mijn hoofd zag ik wel dat bakkebaardje in haar slip. Als ik nu een man tegenkom met twee van die dingen in zijn gezicht dan kan ik die niet meer au sérieux nemen. Al komt hij zeggen dat zijn moeder dood is. 'k Zal toch moeten giechelen.' Later vraagt de bedrijfstherapeut die wil weten waar de oorsprong van Hildegards harde taal ligt tegenover haar collega's, of ze zich soms als een dier ziet: 'Als ik vrij wel, dan voel ik mij dikwijls een varken. Met dat gesnuif heel den tijd.'
Verder zien we de voorstelling ook visueel de seksuele laag tonen, in hoe we Mieke op haar buik met de benen geopend zien bijvoorbeeld terwijl Peter achter haar staat als Dirk, haar stiefvader en tevens onderzoeksrechter, die haar dan begluurt en in tegenlicht gezet wordt. Dan is het happen naar adem omdat de voorstelling beetje bij beetje de lucht(igheid) wegneemt en tot de essentie komt, donkerder wordt. Over hechtingsproblemen ondervinden na een trauma, gaat Zusje! ook wanneer Hildegard zegt: 'Wij hechten ons te makkelijk als mensen, denk ik. Gelijk mosselen aan een rots. Als we van iemand gaan houden. Gelijk een harspleister aan een schaamstruik. En dan komt het leven … En die trekt die weer los.'
Maar zoals gezegd, zit er ook wel wat (taal)humor in Zusje! Als het over darkrooms gaat, stelt Hildegard: 'En iedereen die daar binnengaat die wil het doen of met zich laten doen… Het is daar pikdonker. Pik! Snapte? Dan biedt ge gewoon uw achterste aan en dan wordt ge daarin geneukt.' waarop Peter in de rol van Tante Herman niet veel later de hilarische vraag stelt: 'En moogt ge daar dan ook binnen … met ne stoma!?'
Sterk is de dialoog tussen Hildegard en haar therapeut wanneer er een metafoor aan te pas komt: 'Ik ben een krab. Ik ben geboren in de branding, ik ben daar opgegroeid, dat is mijn thuis. Ik weet niet beter. Ik heb scherpe poten waarmee ik mij kan vasthaken aan gladde rotsen, ik kan mij dun en plat maken en mij overal tussen spleten en onder de stenen verbergen. Ge moet aan een krab niet vragen zich te ontspannen. Dat is een krab.' Waarop hij antwoordt: 'Da's een metafoor, Hildegard. Een goeie. Maar het blijft een metafoor. Gij zijt geen krab. Gij zijt ne mens. Mensen slaan trauma's op in hun lichaam. En dan kunnen ze er niet meer bij. En dan beginnen die van daaruit te spoken. In de vorm van ongunstig gedrag naar collega's en leidinggevenden. Als ge u ontspant, kunnen ze weer vrijkomen. Als ze vrijkomen, kunt ge er mee werken.'
De filmische kaart trekt Peter De Graef dan weer in Zusje! in een vergelijking zoals: 'Ik keek op en … het landschap dat van z'n eigen al wiebelig is in d' Ardennen, deinde als nooit te voren … ik danste naar huis, rollend als een knikker over en op de hellingen terwijl mijn hart tekeerging als een Brandenburgs concert.'
De kracht van Zusje! zit dan ook in de bijzonder sterke tekst, diens ingenieuze structuur, de boodschap die naar de keel grijpt ook omdat ie zo bijzonder overtuigend neergezet wordt door Mieke Laureys en Peter De Graef, in combinatie met wat Stan Nieuwenhuis, componist en multi-instrumentalist live uit zijn cornet en live elektronica tovert. Want die symbiose werkt versterkend, en leidt ook even tot alweer een slim uitgedokterd

Dit artikel en zijn foto zijn auteursrechtelijk beschermd.
Herdistributie zonder schriftelijk akkoord is verboden.
This article and its picture are copyrighted.
No redistribution allowed.

spanningsveld, hier met de therapeut: 'Mag die muziek efkes af?'
< Bert Hertogs >
Credits
Tekst: Peter De Graef Spel: Mieke Laureys en Peter De Graef Compositie en live muziek: Stan Nieuwenhuis Coach: Janne Desmet Kostuums: Koen Onghena Techniek en lichtontwerp: Geert Custers Coproductie: Johnny MUS met Het Laatste Bedrijf Deze productie kwam tot stand met steun van de Vlaamse overheid, met residentiesteun van c o r s o, met steun van de Tax shelter regeling van de federale overheid, en de ondersteuning van Gallop Tax Shelter.

Dit artikel en zijn foto zijn auteursrechtelijk beschermd.
Herdistributie zonder schriftelijk akkoord is verboden.
This article and its picture are copyrighted.
No redistribution allowed.